

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบการดำเนินคดีอาญา (The Criminal Process) ของประเทศต่างๆ มีแนวความคิดในการจัดสร้างระบบการดำเนินคดีทางอาญาดังกล่าวเป็น 2 แนวทางด้วยกันคือแนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม (Crime control model) และแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (due process model) แนวความคิดทั้งสองนี้พออธิบายเป็นสังเขปคือ หากรัฐใดให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม ระบบการดำเนินคดีอาญาที่จะจัดสร้างขึ้นมาก็จะเน้นหนักไปในทางสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ อันเป็นการเอื้ออำนวยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในอันที่จะทำการสืบสวนสอบสวนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ให้เป็นไปด้วยความเฉียบขาด รวดเร็วโดยอาจจะไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้บริสุทธิ์มากนัก เช่น กฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาก็จะมีบทบัญญัติกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการจับกุมได้อย่างกว้างขวาง การควบคุมตัวผู้ต้องหาสามารถกระทำได้นาน การสืบสวนสอบสวนเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง การให้ประกันตัวเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงาน ผู้ที่ทำการจับกุมโดยอิสระ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานก็สามารถรับฟังได้อย่างกว้างขวางในทางตรงกันข้าม ถ้าหากประเทศใดยึดถือแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ระบบเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้นก็จะเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนบริสุทธิ์มิให้ถูกละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนจะถูกจำกัดและมีการถ่วงดุลโดยองค์กรอื่น ที่มีองค์กรของฝ่ายบริหาร เช่น การสืบสวน สอบสวน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การให้ประกันตัว การรับฟังพยานหลักฐานจะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

จากที่กล่าวข้างต้น การแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลกระทบถึงอำนาจและหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย และยังมีผลกระทบต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล และราชทัณฑ์อีกด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ได้วางแนวทางการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการจับ คือ

1. การจับโดยหลักต้องมีหมายเสมอ การจับโดยไม่มีหมายจะต้องถือเป็นกรณีฉุกเฉินหรือกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนเท่านั้นและผู้ออกหมายจะต้องเป็นคนละองค์กรกับผู้ที่ทำหน้าที่ในการจับเพื่อจะได้มีการกลั่นกรองอย่างรอบคอบจากองค์กรภายนอกก่อนที่จะมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2. การควบคุมตัวผู้ถูกจับควรมีการกลั่นกรองโดยองค์กรภายนอกโดยเร็วที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่การจับนั้นกระทำโดยไม่มีหมาย การควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ควรเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเท่านั้นและมีการกลั่นกรองโดยทันทีจากองค์กรภายนอกที่เป็นกลางซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ คือ ศาล

3. การปล่อยชั่วคราวจะต้องถือเป็นหลักเสมอว่าการควบคุมไม่ว่าจะเป็นในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาคดีควรจะเป็นข้อยกเว้นเท่านั้น

4. กระบวนการยุติธรรมในแต่ละขั้นตอนไม่แยกจากกัน โดยเด็ดขาดจะต้องมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของแต่ละองค์กรอย่างใกล้ชิด (Check and Balance)

จากแนวทางในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าว

ในทางปฏิบัติของเรื่องนี้คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องเหตุแห่งการออกหมายจับไว้เข้มงวดเกินไป ทำให้ผู้พิพากษาออกหมายจับได้ลำบากมากยิ่งขึ้น เพราะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดมานับว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องสงสัยไม่ให้ต้องถูกออกหมายจับได้โดยง่าย แต่หากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่ง จะพบว่า การที่บัญญัติกฎหมายไว้เข้มงวดเช่นนี้ ทำได้ยากแก่การขอหมายจับเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาสอบสวนพิจารณาคดีเพื่อลงโทษได้ การที่กฎหมายบัญญัติว่า จะต้องปรากฏพยานหลักฐานพอสมควรจึงจะสามารถออกหมายจับได้นั้น ในทางปฏิบัติเมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้นแล้ว การรวบรวมพยานหลักฐานไม่ใช่เรื่องง่ายๆ คดีบางเรื่องหาพยานหลักฐานยากมาก ซึ่งกว่าจะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขอหมายจับได้ ผู้กระทำความผิดก็อาจจะหลบหนีไปไกลเกินกว่าที่จะนำตัวมาพิจารณาคดีได้

ดังนั้น ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ในการปฏิบัติงานของผู้พิพากษา โดยที่รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 บัญญัติให้การจับและคุมขังบุคคลใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือพนักงานฝ่ายปกครอง และตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นศาลเพียงองค์เดียว ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 บัญญัติให้ศาลต้องสอบผู้ร้องขอหมายให้ปรากฏเหตุผลสมควรในการออกหมายเสียก่อน ซึ่งแสดงว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ให้มีการออกหมายจับจะต้องได้รับการพิจารณาลั่นกรองด้วยความรอบคอบ เพื่อเป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

อ ย ำ ง มี
ประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ต้องศึกษาวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ในการออกหมายจับเพื่อเข้าใจในหลักกฎหมาย ความถูกต้องเหมาะสม และควรจะเป็นอย่างไร โดยศาลทำหน้าที่ในการตรวจสอบเหตุในการออกหมายจับ เพื่อที่จะได้ข้อสรุปอันเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือฝ่ายปกครองจะได้ใช้เป็นหลักยึดถือในการปฏิบัติงานได้อย่างแน่ชัด เป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมใช้เป็นช่องทางเลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน และเป็นหลักประกันให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงหลักการคุ้มครอง และจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงหลักกฎหมาย ความหมาย รวมถึงขอบเขตถึงเหตุในการออกหมายจับตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงบทบาทการใช้ดุลพินิจของศาลในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และหน้าที่ของศาลในฐานะเป็นองค์กรตรวจสอบในการออกหมายจับ

1.3 สมมุติฐานของการศึกษาวิจัย

ภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การออกหมายจับกล่าวคือ เมื่อมีหลักฐานตามสมควร บุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี หรือ เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น โดยองค์การตุลาการ

หรือศาลทำหน้าที่ในการตรวจสอบเหตุในการออกหมายจับดังกล่าว หากได้ทำถูกต้องตามกฎหมาย และเท่าที่จำเป็นจะส่งผลให้ระบบการดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และหลักสากล

1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ศึกษาถึงหลักเกณฑ์ การออกหมายจับ และบทบาทของศาลในฐานะที่เป็นองค์กรตรวจสอบการจับของเจ้าพนักงาน มีหลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรที่จะคุ้มครองอาชญากรรม และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) ด้วยการค้นคว้า ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลด้านเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจากหนังสือวิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1.6.1 ทราบถึงหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

1.6.2 ทราบถึงหลักกฎหมาย ความหมาย รวมถึงขอบเขตถึงเหตุในการออกหมายจับตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ

1.6.3 ทราบถึงบทบาทของศาลในการใช้ดุลพินิจในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และหน้าที่ของศาลในฐานะที่เป็นองค์กร ตรวจสอบในการออกหมายจับ